

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep.
0032 OSLO

Dato: 15.05.2025

Høring - NOU 2025:1 - Felles ansvar, felles gevinst. Partssamarbeid for kompetanseutvikling i arbeidslivet.

Creo viser til høringsbrev og høringsnotat om NOU 2025: 1 - Felles ansvar, felles gevinst, Partssamarbeid for kompetanseutvikling i arbeidslivet.

Creo – forbundet for kunst og kultur er Norges største kunstner- og kulturorganisasjon. Creos medlemmer arbeider innenfor alle deler av kunst- og kulturlivet. Vi organiserer også mange hundre yrkesutøvere innenfor lyd-, lys-, scene- og AV-teknikk, og har et godt og tett samarbeid med både Virke og Fagskolen i Oslo om en fagskoleutdanning for disse gruppene.

Creo mener at arbeidslivsnær opplæring er avgjørende for å sikre at utdanningssystemet i Norge gir elever og studenter kompetanse som faktisk etterspørres i arbeidslivet. I dag har vi et utdanningssystem med en sterk akademisk orientering, og dette bidrar til å marginalisere annen type kunnskap og læring – spesielt den som skjer i yrkesfaglige og praktisk-estetiske utdanninger.

Skolen må være en relevant og inkluderende læringsarena for alle. Det krever at vi gir likeverdig status til læring som skjer på ulike arenaer – enten det er i klasserommet, på arbeidsplassen, i praksisfeltet eller i skapende og utøvende virksomhet. Verdssetting av læring utenfor tradisjonell skolegang må inn i utdanningsløpene. Å anerkjenne og integrere ulike læringsformer – fra prøving og feiling til deduktiv og induktiv læring – styrker både kvaliteten og relevansen i utdanningene.

Vi støtter utvalgets anbefaling om å etablere flere bransjeprogrammer med lengre varighet og finansiering. Dette gir mulighet for langsiktig kompetansebygging og tettere koblinger mellom utdanningssystemet og behovene i arbeidslivet – særlig innenfor kunst- og kulturfeltet, der utviklingen skjer raskt og behovene er sammensatte.

Creo støtter også fullt ut behovet for å systematisere og styrke dokumentasjonen og verdsettingen av realkompetanse opparbeidet i arbeidslivet. Fagskolene har her et viktig fortrinn, med sitt arbeid med opptak basert på realkompetanse og tydelig informasjon om retten til å bli vurdert. Men det er fortsatt store forskjeller i hvordan dette praktiseres. Vi mener dette arbeidet må videreutvikles, ikke minst for å bidra til mer rettferdige og inkluderende utdanningsløp.

Å anerkjenne arbeidstakeres realkompetanse har stor betydning – både for individet og for samfunnet. Det kan bidra til økt lønn, bedre arbeidsmiljø, styrket rekruttering og inkludering av flere i arbeidslivet. Derfor ser vi det som viktig at kompetanseforaene styrkes – både lokalt og nasjonalt – og at informasjonen om ulike utdannings- og karriereveier gjøres mer tilgjengelig. Fagskolene, som nå foreslås plassert på nivå 6 og 7 i Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk (NKR), må få økt synlighet. I dag er fagskolene fortsatt en "skjult hemmelighet" i norsk utdanningssystem – til tross for deres viktige rolle.

Postadresse: Postboks 9007 Grønland, 0133 Oslo
Besøksadresse: Brugata 19, 0186 Oslo
Telefon: 23 10 22 10. E-post: post@creokultur.no
Organisasjonsnummer: 982 708 257
www.creokultur.no

Creo understreker betydningen av å jobbe for likeverdighet mellom læringsprosesser i skole og arbeidsliv. Det krever bedre samspill mellom utdanningsinstitusjoner og arbeidslivet. I utredningen (s. 82) nevnes Balansekunstmodellen – et verktøy Creo har vært med å utvikle og benytte, blant annet i samarbeid med Fagskolen Oslo og Virke i studiet *Sceneteknisk produksjon*. Modellen gjør det mulig å beskrive og synliggjøre kompetanse tilegnet i arbeidslivet, og å integrere denne i formelle utdanningsløp og studieplaner.

Dette arbeidet har vært viktig for å sikre at kunst- og kulturbransjen får tilgang til relevant utdanning og etter- og videreutdanning. Vi mener Balansekunstmodellen bør videreutvikles for å skape enda tettere bånd mellom arbeidsliv og utdanning – og for å forbedre systemene for realkompetansevurdering. Dette vil styrke både livslang læring og mobilitet i arbeidslivet, og er et viktig virkemiddel for å møte fremtidens kompetansebehov.

Creo mener at det må legges bedre til rette for fleksible og forutsigbare rammer for kompetanseutvikling i tråd med arbeidslivets behov – særlig innen kunst- og kultursektoren, hvor endringstakten er høy og utdanningstilbudene ofte ikke treffer godt nok.

Vi støtter forslaget om å gå bort fra øremerking av midler til enkeltstående opplæringstilbud, og heller gi rammetilskudd til studie- og kursplasser. Dette vil gi utdanningstilbydere, inkludert fagskoler og andre institusjoner, større fleksibilitet til å tilpasse tilbudene i takt med utviklingen i bransjene. Det er særlig viktig for de kreative og praktisk-estetiske fagområdene, hvor kompetansebehov ofte utvikles raskt og i samspill med teknologi og samfunnstrender.

Creo mener det er behov for sterkere økonomiske insentiver for at høyere utdanningsinstitusjoner skal utvikle og tilby formelle videreutdanningstilbud. I dag er dette et underprioritert område, og mange aktører vegrer seg for å satse tungt på dette uten mer stabile rammer og tydelig finansiering.

Vi støtter også utvalgets forslag om større forutsigbarhet i finansieringssystemet for høyere yrkesfaglig utdanning. Et robust og forutsigbart finansieringssystem er helt nødvendig for å kunne tilby relevante utdanningstilbud som faktisk møter arbeidslivets kompetansebehov – både nå og i fremtiden.

Mange av studentene ved fagskolene, særlig innen helse og velferd, tar utdanningen på deltid. Dette gjelder også våre felt, der mange kombinerer kunstnerisk og teknisk arbeid med utdanning. Det er rett og slett ikke realistisk for mange arbeidstakere å ta fri fra jobb for å studere. Arbeidslivet har et akutt behov for arbeidskraft, og virksomhetene har ikke rom for lange fravær.

Derfor er det avgjørende at videreutdanningstilbud tilrettelegges fleksibelt – slik at det er mulig å kombinere arbeid og opplæring. Dette innebærer at utdanningen må være nært knyttet til virkelige arbeidsprosesser, med læringsformer som speiler hverdagen i arbeidslivet. Når opplæringen bygger på arbeidslivets metoder og behov, styrkes både læringsutbyttet og relevansen. Forutsigbar finansiering er en forutsetning for dette.

Creo støtter utvalgets mål om å øke tilgangen til arbeidslivsrelevante tilbud innen høyere utdanning og høyere yrkesfaglig utdanning. For kunst- og kultursektoren er det avgjørende at kompetansetilbudene tilrettelegges for livslang læring og at de er fleksible, relevante og tilpasset arbeidshverdagen. Dette er et nødvendig grep for å sikre kontinuerlig utvikling i et arbeidsliv preget av høy endringstakt og varierende tilknytningsformer.

Vi støtter forslaget om studieplassfinansiering for videreutdanninger innen utvalgte fagområder, og mener dette bør integreres i utviklingsavtalene mellom Kunnskapsdepartementet og utdanningsinstitusjonene. Et slikt grep kan bidra til å sikre regionale tilpasninger og unngå at alle konkurrerer om identiske utdanningstilbud, noe som ikke nødvendigvis treffer de faktiske kompetansebehovene.

Creo mener også at muligheten til å bygge en fagskolegrad gjennom kombinasjon av mindre moduler er et svært positivt og inkluderende tiltak. Dette senker terskelen for deltagelse og gjør det enklere for arbeidstakere å tilpasse utdanning til livs- og arbeidssituasjon. Læring på arbeidsplassen må i større grad synliggjøres og kunne gi uttelling i form av studiepoeng som en integrert del av utdanningsløpet. Dette er viktig for å styrke anerkjennelsen av den kompetansen som utvikles i praksisfeltet – særlig innen scenetekniske og skapende yrker.

Vi ser et stort behov for at regionale kompetansefora styrkes og utvikles med tydelig mandat, slik at de kan fungere som brobygger mellom utdanningssektoren og behovene i det regionale arbeidsmarkedet. Creo støtter utvalgets forslag om at fylkeskommunene samordner eksisterende kompetansepolitiske arenaer, og bygger sterkere koblinger mellom det nasjonale kompetansepolitiske rådet og regionale fora. For at fagskolene skal kunne utvikle relevante tilbud, trenger de god oversikt over de regionale behovene – noe slike strukturer kan bidra til å sikre. Dette vil også kunne gi fylkeskommunene bedre grunnlag for målrettet tildeling av driftsmidler.

Vi støtter også anbefalingene om økt bruk av kompetansekartlegging som verktøy for virksomheter og enkeltpersoner. Creo fremhever Balansekunstmodellen som et egnet og gjennomprøvd rammeverk i dette arbeidet. Dette verktøyet gir mulighet for å synliggjøre og dokumentere realkompetanse på tvers av sektorer og nivåer, og har allerede vært i bruk ved Fagskolen Oslo i samarbeid med Creo og Virke.

Når det gjelder finansiering av livslang læring, mener vi at Lånekassen må tilby fleksible og attraktive ordninger uten unødvendige barrierer. Vilårene bør være minst like gode som for ordinær utdanning, og i tillegg tilpasses arbeidstakere med uforutsigbare arbeidsforhold, slik som frilansere og selvstendig næringsdrivende.

Creo vil understreke betydningen av å bruke fagskolene som sentrale aktører i utviklingen av fleksible og arbeidslivsrelevante utdanningstilbud. Dette forutsetter et godt trepartssamarbeid mellom utdanning, arbeidsgivere og arbeidstakere, der særlig bransjeprogrammene peker seg ut som den beste samarbeidsmodellen i dag. Men dette krever forutsigbar og langsiktig finansiering, samt et bedre kunnskapsgrunnlag om regionale kompetansebehov.

Avsluttende kommentarer fra Creo:

Bransjeprogrammene må styrkes – De utgjør i dag den mest effektive samarbeidsmodellen mellom utdanning og arbeidsliv, men er avhengige av forutsigbare rammer og tydelig finansiering.

Dokumentasjon og verdsetting av realkompetanse – Balansekunstmodellen, som blant annet er brukt ved Fagskolen Oslo, gir gode muligheter for å løfte frem kompetanse tilegnet i arbeidslivet. Modellen må digitaliseres og gjøres tilgjengelig nasjonalt.

Styrk de regionale kompetanseforaene – Disse må få tydeligere mandat og ressurser for å kunne omsette innsikten fra Kompetansebehovsutvalget til konkrete, regionale tiltak. Fagskolene bør brukes aktivt som verktøy for implementering.

Fagskolene spiller en nøkkelrolle i å styrke kompetanseutvikling og omstilling i arbeidslivet. Med sin praksisnære tilnærming er fagskolene godt egnet til å møte bransjenes behov og bidra til livslang læring. Det pågående arbeidet med stortingsmelding og integrering i Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk (NKR) vil gi økt synlighet og dokumentasjon av fagskolenes bidrag. Dette er viktig for en helhetlig og kvalitetsstyrt kompetansepolitikk – og for å sikre at regionene faktisk får den kompetansen de trenger.

Med vennlig hilsen

A handwritten signature in blue ink, reading "Hans Ole Rian". The signature is fluid and cursive.

Hans Ole Rian
Forbundsleder
Creo – forbundet for kunst og kultur